

Sayın Divan heyeti, TÜSİAD'ın kıymetli üyeleri ve değerli medya mensupları, çok kıymetli misafirler,

Sizlere son kez Yönetim Kurulu Başkanı sıfatıyla hitap edeceğim Genel Kurul toplantımıza hoş geldiniz.

Üç yıl önce üstlendiğim ve desteklerinizle sürdürdüğüm bu görev bana pek çok başka şeyin yanı sıra ülkemizin farklı yörelerindeki kıymetli insanlarımızı, her şartta sorumluluklarını yerine getirmeye çalışan sivil toplum gönüllülerini, bir zihinsel ve toplumsal dönüşümü kökleştirmeye çalışan kadınları, kabuklarını kırmaya çalışan gençlerimizi, siyasi sistemimizin içinde faydalı işler yapmaya çalışan siyasetçileri ve bürokratları daha yakından tanıma imkânı sağladı.

Bu sayededir ki, Türkiye'nin geleceğiyle ilgili umutlarımı diri tuttum. Dünya tarihinde yeni bir dönem başlarken, ülkemizin de kendisine layık bir konuma geleceğine yönelik inancım tüm ziyaretlerimde, temalarımnda tazelendi.

Yönetim Kurulu olarak, 2018 yılındaki Rahip Brunson krizinin ardından kırılanlaşan ekonomik koşullarda göreve başlamıştık. Görev süremiz içinde TÜSİAD'ın 50. Yılı'nı da kutladık. Ankara'da yeni bir binamız oldu, temsilciliğimizi genişlettik. Dün açılışını gerçekleştirdiğimiz binamız; getireceği olanaklar ve planlanan aktiviteler ile; devlet kurumları ile iştişare etmek konusunda bizi daha ileriye taşıyacak. Pek çok faydalı çalışma, toplantı, kongre ve paylaşım bu platformda yapılabilecek.

Kurumumuzun uluslararası temsil gücü, üyeliklerimiz ve işbirliklerimiz ile dış dünyada çalışmalarımızı sürdürdük. Ülkemiz için önemli olduğuna inandığımız ilişkilerin derinleşmesine çalıştık. İletişim çabalarımızı kesintisiz sürdürdük. Bu konularda bizden görevi devralacak arkadaşlarımıza olumlu bir tablo bıraktığımıza inanıyorum.

Üç yıl sonra, Covid pandemisinin ekonomideki yerleşik yaklaşımları, yapıları, iş bölümünü, küreselleşme anlayışını derinden sarstığı; iklim krizinin tüm ağırlığıyla insanlığın gündemine oturduğu; jeopolitik çatışmaların keskinleştiği bir sarsıntılı geçiş dönemindeyiz. Kuzeyimizde sonuçları on yıllara yayılabilecek bir savaş sürüyor. Türkiye'nin önünde yapılması gereken önemli tercihler var. Yeni yol haritalarının çizilmesi gerekiyor.

Değerli üyeler,

Ekonomideki sorunları bilen, kurumsal erime ve yönetim zaaflarının verdiği zararı sürekli vurgulayan ve bunların neden olduğu hasarı durdurup gidermenin, geleceğimiz açısından hayati önemini kavramış bir camiaıyız. Ekonomik tabloyu biliyoruz, konuyla ilgili analizlerimizi, çözüm önerilerimizi, geçtiğimiz aylarda pek çok defa kamuoyu ile paylaştık. Önümüzdeki dönemde nelerin yapılması gerektiğiyle ilgili, her biriniz şirketlerinizde çalışıyor, tedbirler alıyorsunuz. TÜSİAD da geleceği kurma çabalarına katkı veriyor, dünyayı takip ederek Türkiye'nin nasıl bir yol haritasına ihtiyacı olduğunu belirlemeye çalışıyor.

Daha iyi yönetimin, büyüme ile kalkınma arasındaki önemli farkı kavrayarak ekonomi politikası oluşturmanın önemini, çok iyi anlıyoruz. Bu yolda çabalarımızı sürdürüyor her platformda da önerilerimizi dile getiriyoruz.

Değerli üyeler;

Üç yıl önce göreve geldiğimizde, “Bu yeni çağda her bir satırını emekle, kararlılıkla, başarıyla işleyeceğimiz yepyeni bir Türkiye hikayesi yazalım” demiştik. “Yeni bir Anlayışla Geleceği İnşa” raporumuz da böyle bir arayışın sonucu olarak başladı ve doğrusu gelecekle ilgili bir çılgılık şeklinde kamuoyuna sunuldu.

Raporumuzda yeni Türkiye hikayesinin üç ayağını; İnsan, Bilim ve Kurumlar olarak koyduk. Ülkemizin geleceği; bilimi ve insani gelişmeyi birinci sıraya koymak, kapsayıcı ve güvenilir kurumlar inşa etmekten geçecektir. Bu raporu üyelerimize ve kamuoyuna tanıttığımız Ekim ayından bu yana tüm ülkede STK ziyaretleri ile yaygınlaştırmaya başladık. Çalışmayı toplumumuz ve tüm iş dünyamız ile daha fazla paylaşmalı ve tartışmalıyız.

Ayrı bir vurguyu hak eden dijitalleşme ise sanayileşme ve ekonomik gelecek açısından en can alıcı konularımızdan. Başta eğitim politikalarımızda olmak üzere dijitalleşme dalgasını yakalamalıyız.

Değerli üyeler,

Rasyonel ekonomi politikalarının hangi unsurlardan oluştuğu hakkında ekonomi literatüründe sonsuz denebilecek bilgi mevcut. Bunların doğru şekilde benimsenmesi işimizi bir hayli kolaylaştıracaktır şüphesiz. Ancak dikkatinizi çekmek istediğim bir başka nokta var. Pandemi ve Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ardından, dünyada geçtiğimiz 30-40 yıla hâkim olan anlayışların, yaklaşımların ve hatta dinamiklerin değişeceğini

görebiliyoruz. Değişimin köklü olacağından şüphemiz yok. Bu değişimin unsurlarını doğru anlamak ve yönümüzü iyi belirlemek zorundayız.

Ekonomisi güçlü olmayan ülkelerin dünyadaki etkisinin daha da azalacağı bir yere doğru gidiyoruz. Aynı zamanda siyasi ve stratejik bakış açısıyla yapılan tercihlerin ekonomik hesapların önüne geçtiği tarihi bir küresel yeniden yapılanma anındayız. Jeopolitik kaygıların, ideolojik karşıtlıkların ve daha dışa kapalı ekonomik bölgeselleşme anlayışlarının ön plana çıkabileceği bir an bu.

Kaygımız, Türkiye'nin bu dönüşüm anına ve dünya ekonomisinde gördüğümüz enflasyon artışına, tedarik zincirlerinin yeniden kurgulanmasına ve iklim değişikliğine karşı geliştirilen yeşil dönüşüm projelerinin taleplerine hazırlıksız yakalanması.

Tüm dünyada; kalkınma politikalarında; dijitalleşme ile beraber çevreci ve kapsayıcı büyük bir dönüşüm gerçekleşiyor. TÜSİAD; bu konuyu hep gündemde tuttu ve yön gösterici raporlar yayımladı, çalışmalar gerçekleştirdi. Türkiye bu treni de yakalayabilir.

Burada büyüme ile kalkınma arasındaki farkın altını bir kez daha çizerek ekonomik tablomuzu değerlendirmek istiyorum. Herkese “yoksullaştıran büyüme” kavramını hatırlatmak isterim. Katma değeri düşük, teknolojik olmayan ürünlerle ya da ticarete tabi olmayan sektörlerde büyüyebilirsiniz ama kalkınma gerçekleşmez. Her büyüme refah artışı ile sonuçlanmaz. Aksine, hızlı büyüme adına attığınız bazı adımlar toplumunuzun fertlerini yoksullaştırabilir. Yerine konulamayacak kaynaklarınızı tükettikçe bu yoksulluğun derinleşmesinin koşullarını hazırlarsınız.

Son dönemde Türkiye elindeki tüm rezervlerini hızla eritmekte. Bunların kısa sürede yeniden biriktirilmesi hiç de kolay olmayacak. Döviz rezervlerimizin yanı sıra, su, orman, ağaç, zeytinlik ve insan kaynakları rezervlerimizi tüketiyoruz. Susuzluğun yaratacağı göç, ormansızlığın getireceği çölleşme, en yetişkin ve beceriye sahip insanlarımızın yurt dışına gitmesiyle oluşacak çoraklaşma aslında ekonomiyi düşünürken en başta aklımıza gelmesi gereken unsurlardan sayılmalı.

Tabii yüksek enflasyon beklentisi içinde, döviz kurundaki belirsizlik ve rezerv erimesi nedeniyle maliyet hesabı yapamayan, öngörüle bulunamayan bir özel sektör ancak acil durumla ilgilenebiliyor. Ama bunu aşmamız gerektiğine samimiyetle inanıyorum. Hemen her konuşmamda dile getirdiğim kurumsuzlaşma afetinin hızla giderilmemesi ve kurumlara güvenin hem yurt içinde hem uluslararası alanda yeniden tesis edilmemesi halinde işimizin misliyle zorlaşacağına kuşku yok.

Türkiye'nin gelişmişlik düzeyinde bir ekonomide, ucuz emeğe ve düşük standartlara dayalı ihracat yoluyla kalkınma modeli uygulanamaz. 21. Yüzyılın piyasa ve teknoloji gerçekleri ucuz emekten çok, yetişmiş ve iyi eğitilmiş işgücü ile verimlilik üzerine inşa edilmiş ekonomileri öne çıkarıyor.

Dünya da, teknoloji de, ticaret de değişiyor.

Geçenlerde yaptığım bir konuşmada tutulamayacak seviyelere gelmesinden kaygı duyduğumuz enflasyonla mücadelede üç ayaklı bir yaklaşımı benimsememiz gerektiğini dile getirdim. Birincisi para politikamız. Zamanlaması yanlış genişlemeci para politikaları, dövizde piyasa ritimleriyle sık sık oynamak ve eldeki rezervleri rasyonel şekilde kullanmamak enflasyonun yükselmesine ilk aşamada sebep olan unsurlar. Bu yaklaşımı sürdüremeyeceğimiz aşikâr. İkincisi, maliye politikasının para politikasıyla uyumunun sağlanması, vergi ve teşvik politikalarının bugünkünden farklı kriterlere göre düzenlenmesi. Üçüncüsü ise enerji, gıda gibi kritik sektörlerde uzun vadeli etkiyi gözeten, üretimi verimli kılan, arzı destekleyen yapısal değişimler yapabilmek.

Hemen hepimiz Türkiye'nin gıdada kendine yeten dünyadaki yedi ülkeden birisi olduğunu duyarak ve bundan gururuyla büyüdük. Bugünkü gerçeğimiz o nedenle bana çok hazin geliyor. 1990'da 54 milyonluk nüfusla buğday üretimimiz 21 milyon tondur. 2020'de nüfusumuz 84 milyona çıktığında üretim 17,7 milyon tona düştü.

Kuzeyimizde yaşanan dram temel gıda ürünlerindeki ithal bağımlılığımızı tüm çıplaklığıyla gözler önüne serdi. Soya, ayçiçek yağı ve bitkisel yağlar, ekmeklik buğday ve yem bitkilerinde Rusya ve Ukrayna'dan yapılan ithalat ülkemiz için hayati önemde. Gerek Türk Lirasındaki değer kaybı, gerek dünyadaki enflasyon ve tarım ürünlerinde savaşın da etkisiyle hızlanan fiyat yükselişi, ailelerin gıda bütçeleri üzerinde ağır baskı yaratıyor. Sonuçta özellikle kentli orta ve yoksul sınıflar çok zor durumda kalıyor.

Makroekonomik dengelerimizi bir an önce sağlıklı bir noktaya getirdikten sonra sanayide olduğu gibi tarımda da, kapsamlı bir yeniden tasarım ve yapılanma çabası içine girmek zorundayız. Dövizimiz var diyerek ithalatla sıkıntılarımızı giderme imkanlarımızın giderek daraldığı bir konjonktüre de zaten çoktan girdik.

İyi ki Türkiye'nin reel kesimi bu derecede esnek ve dirayetli. Ekonomi politikalarında yapılan tüm hatalara rağmen üretmeye devam ediyor. Şirket ve banka bilançoları da faiz politikasına ve enflasyona rağmen çok iyi yönetiliyor. Sadece para ve maliye politikasında doğru adımları attığımızda dahi makroekonomik dengelerimizi düzeltme yönünde hayli mesafe kat etmiş oluruz.

Halen sürdürülmekte olan politikalarsa, reel kesim ve bankaları yoruyor. Krizlerde ayakta kalmak kadar, hangi bedelleri ödeyerek, hangi kaynaklarınızı harcayarak ayakta kaldığınız da çok önemlidir. Öngörülemezlik, sürekli kural değişiklikleri geleceği hesaplamayı zorlaştırıyor. Daha da vahimi, tüm demokrasilerin belkemiğini oluşturan eğitimli kentli nüfus büyük bir baskı altında kaldığında beyin göçü de hızlanıyor ve yoksullaşıyoruz.

Bu bağlamda; ülkemizin gözbebeği olan köklü eğitim kurumlarımızın gelenekleri ve kapasiteleri ile korunması ve modern çağın gerekleri doğrultusunda gençlerimizi yetiştirmeye devam edebilmesini çok önemli görüyoruz.

Değerli üyeler

COVID salgınından ve Rusya'nın Ukrayna'ya savaş açmasından önce dünya, 2008-2009 finansal ve ekonomik krizlerinin etkisi altındaydı. Ekonomik ve stratejik alanda önümüzdeki onyılları şekillendirecek bir güç kayması dünya ölçeğinde yaşanırken, demokratik rejimleri tehdit eden otoriter sağ popülist akımlar ve partiler giderek daha fazla güç kazanıyordu.

Batı'nın göreceli güç kaybı tükenmişlik diye yorumlanıyor, otoriter sistemlerin demokratik sistemlerden daha güçlü olduğu, daha iyi yönetildiği inancı, özellikle Çin örneği üzerinden daha fazla kabul görüyordu. ABD'nin iç sorunları, AB'nin ise stratejik varlık gösterememesi bu inancın kökleşmesine yol açmıştı.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonrasında yaşanan gelişmeler, bu tabloyu değiştirdi. Son otuz yıla damgasını vuran küreselleşme anlayışı dönüşerek yeni ve daha farklı bir yapıya bürünecek gibi.

Teknoloji alanında iki ayrı evrenin şekillenmeye başladığını görüyoruz. Stratejik üretimlerde ve imalat sanayiinde standartlar belirlemek gibi korumacı tedbirler aracılığıyla küresel oyuncuların, yeni tedarik

zincirleri ağırları oluşturmaları, bölgesel ekonomik kümelerin giderek daha baskın hale gelmesi ihtimalleri yüksek.

Rezervler üzerindeki tasarrufların uzun erimde, doların tahtını sarsmasının mümkün olabileceğine dair bir tartışma başladı. Belki de, “dolar sonrası” bir finans dünyasını tasavvur etmeye başlamamız gerekecek.

Ülkelerin içinde de gelir eşitsizliği konusu giderek daha kapsamlı şekilde siyasi gündemin merkezine yerleşecektir. Bunlar hiç kuşkusuz Türkiye’nin yakından takip etmesi gereken, ekonomik geleceğini ilgilendiren muhtemel gelişmelerdir.

Son krizin en belirgin sonuçlarından birisi, bugüne dek ekonomik gücüne koşut bir stratejik kimliğin sorumluluğunu yüklenmek istemeyen Avrupa Birliği’nin dünya sahnesine stratejik bir aktör olarak çıkmasıdır. Sağ popülist iktidarlar zayıflarken, güçlü tek lider rejimleri de Putin’in savaşı diye görülen bu son gelişmedeki tablo nedeniyle prestij ve etki kaybetmiştir.

Avrupa Birliği’nde yaşanan jeopolitik dönüşüm Türkiye açısından da önemli sonuçlar yaratacaktır. Ancak halen derin bir kriz içindeki AB-Türkiye ilişkilerinin yalnızca jeopolitik nedenlerle düzeleceğini beklemek yanıltıcıdır. Yeni dönemin demokratik ve otoriter sistemler arasındaki rekabet ve hatta mücadelenin de derinleşeceği bir dönem olması ihtimali yüksektir.

Bu durumda başta Avrupa Birliği olmak üzere, transatlantik ortaklarımız ile ilişkilerin gelişmesi için, Türkiye’deki hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, bireysel haklar, düşünce ve ifade özgürlükleri gibi konularda silkinmek, hızla restorasyona gitmek ve ülke demokrasisini tahkim etmek gerekecektir.

Bunlar yapılmadığı takdirde hem ekonomik hem stratejik olarak yeni konjonktürün bize sunduğu fırsatlardan yeterince yararlanamayabiliriz. Unutmamalıyız ki, ülkemiz Avrupa ekonomik havzası içindedir, ticaretinin önemli bir bölümü AB ile yapılmaktadır ve yabancı yatırımın hatırı sayılır bir kısmı da Avrupa ülkelerinden gelmektedir.

AB’nin ise Türkiye’ye yaklaşımında perakendeci yaklaşımdan vazgeçerek, ilişkilerin sağlam ve sağlıklı şekilde yeniden rayına oturması için çalışması ve yaratıcı olması gerekecektir.

Değerli üyeler,

Yoğun bir kurumsal gündemin gerektirdiği çalışmalar, önümüze çıkan zorluklar, sürprizler, hoşluklar elbette üzerimde izlerini bıraktı. Başlangıçta da söylediğim gibi benim açımdan iyimserliği canlı tutan bir bilanço oldu.

Başkanlığım sırasında birinci kişisel önceliğim iletişim konusu oldu. Türkiye'nin tüm paydaşlarıyla görüşmek, istişare etmek, birikimlerinden yararlanmak, onlarla kendi birikimimizi paylaşmak, uyuşmadığımız, anlaşmadığımız konularda herkesle özellikle de karar vericilerle diyalog kanallarını açık tutmak için ciddi çaba harcadım.

Dijital dönüşümün ve Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatının Türkiye'de doğru anlaşılması, bunların öneminin iyice kavranması için ilgili arkadaşlarımızla birlikte bu konularda bilincin yükselmesi için yoğun bir tempoyla çalıştık. Geleceğimizi bu iki konuda evrensel çabalara ortak olmadan kurabilmemizin mümkün olmadığını düşünüyorum.

Değerli üyeler,

Avrupa Birliği üyeliği, stratejik hedefimiz olarak korunmalı ve ilerletilmelidir.

Bu üç yıl boyunca tüm çalışmalar, temaslar, edindiğim yeni dostlarla yaptığımız konuşmalar, zaten bildiğim bir gerçeği bana bir kez daha öğretti. Toplum olarak yaşadığımız derin duygusal dalgalanmalara rağmen Türkiye'nin yeri Batı dünyasındadır.

Daha önemli gördüğüm, tüm dünyada otoriterliğin prim yaptığı ve yanıltıcı parlaklığı nedeniyle gözde olduğu bir dönemden çıkarken, bireysel hak ve özgürlüklerin, düşünce ve ifade serbestliğinin, açık tartışma ortamının değerinin bir kez daha anlaşılması. TÜSİAD olarak kuruluşumuzdan beri her dönemde çağdaş bir demokrasi olmanın gereklerinin yerine getirilmesini savunduk.

Ancak demokratik toplumların kendi hatalarından dönme imkanına sahip olduklarını gözlemledik. Kendini yenileyemeyen, eleştiriye açık olmayan, inatlaşan sistemler sonunda kırılır. Demokratik toplumlar ise esner ve yeni şartlara uyum sağlamayı becerir. Cumhuriyet'in nihai ideali de budur.

Bana göre Cumhuriyet ilkelerinin en çarpıcı unsurlarından birisi kadın haklarına yaklaşımıdır. Türkiye'nin her yerinde kadınların verdikleri mücadeleyi, başarılarını, aşmak zorunda kaldıkları engelleri, üzerlerindeki baskıyı, çığırından çıkmış bir şiddet dalgası karşısındaki kararlı direnişlerini görüyoruz. Başta İstanbul Sözleşmesine geri dönülmesi olmak üzere kadınları güçlendirecek her adıma hep önem veren TÜSİAD'ın bu bayrağı hiç düşürmemesi gerektiğine inanıyorum.

Değerli üyeler,

Kurumumuz gerçekten kıymetli ve itibarlı bir örgüt. Ortak akıl üretmek için kaynakları harekete geçirebilen, diyalog yollarını açık tutmaya çalışan yönetimi, profesyonel kadroları ve üyeleriyle büyük ve yaratıcı bir kurum. Bu büyük organizasyonda farklı açılardan bakabilen katılımcılar ile çalışmak ve ortaya somut çalışmalar koyabilmek bizim ayrıcalığımız.

Benim için de en büyük motivasyon bu çalışmalar oldu. Örnek vermek gerekirse; iki yılı aşkın bir çalışmanın sonucunda; üç kelime yani "insan, bilim, kurum" üzerinde uzlaşabilmek ve bunun etrafında binlerce parlak beynin mutabakatını sağlayabilmek benim için en mutlu anlardan biriydi.

Ülkemizde Sivil Toplum Kuruluşu faaliyetlerine gönül veren insanlara ve STK çalışanlarına özel bir teşekkür borçluyuz. Burada saklı olan büyük potansiyeli görmek, daha fazla çalışmak ve bu insanlara layık olabilmek için bana güç verdi.

Uzun zamandır birlikte çalıştığım tüm Yönetim Kurulu Üyelerine, birlikte zorlu mücadeleler verdiğim tüm ekip arkadaşlarıma, her zaman yanımda olan, desteklerini hissettiren üyelerimize, bizleri destekleyen geçmiş başkanlara ve genel sekreterliğimize gönülden şükranlarımı sunarım.

İş ve özel hayatlarından zaman ayırıp kurumun itibarının yükseltilmesi ve misyonu doğrultusunda ilerlemesi için çaba gösteren herkes kalbimde her zaman yüksek bir yere sahip olacaktır.

Kurucularımızın uzun zaman önce belirlediği gibi; ülkemizin, Atatürk ilkeleri ışığında ilerlemesi ve gelişmesi yolunda çalışmak, TÜSİAD'ın her zaman ana doğrultusu olacaktır.

En müstesna ve en güzel duygularımı; bu zor görevi yürütürken beni her zaman destekleyen sevgili eşim Refika'ya, aileme, yönetimini birlikte yürüttüğümüz şirketimize ben uzaktayken çok büyük kalıcı başarılar yaşatan kardeşim Stefano'ya, şirketim çalışanlarına, büyük Organik Kimya ailesine sakladım. Hep yanımda oldunuz.

Bana güvenerek üç yıl boyunca emanet ettiğiniz görevi, yeni arkadaşlarımıza devrederken hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.